

UNUTRAŠNOST CRKVE SV. MARIJE VELIKE

očuvana) ima na pročelju portal kasnogotičkih oblika iz 1490; na palači *Crnota* (ukrašavaju je A. Aleši i Juraj Dmitrov), očuvan je monumentalni portal s grbom u gotičkoj luneti; renesansnu morfologiju očuvale su palače *Galzigna* i *Marinelis*. Krajem XV. st. pregrađeni su Knežev dvor (dodana »kula« na juž. uglu s gotičkim portalom i monoforama u višim etažama i s renesansnom biforom na prvome katu) i *Biskupski dvor*, od kojega je očuvan samo jugoist. ogradni zid s renesansnim portalom. — U XIX. je st. veliki broj zgrada napušten, a pojavom turizma poč. XX. st. ruše se gradske zidine radi izgradnje hotela u povijesnim stilovima. Poč. 70-ih godina uklopljen je u staru jezgru hotel »Internacional« (J. De Luca).

Najvažniji crkv. spomenici smješteni su po bilu poluotoka, gdje sa svoja četiri zvonika i dijelovima gradskih zidina tvore jednu od najljepših arhit. cjelina na Jadranu. — Današnja zborna crkva (bivša katedrala) *Sv. Marije Velike* slojevit je graditeljski spomenik čije osnove sežu u ranokršč. razdoblje. Osnovna tlocrtna dispozicija, poligonalni plašt glavne apside te tipološke osobine nekoliko kapitela stupovlja upućuju na rani postanak (druga pol. V. st.). U IX. je st. crkva dobila ciborij nad glavnim oltarom, koji je, premda pregrađen krajem XV. st., jedini in situ očuvani primjer predromaničkoga oltarnog nadgrađa na hrv. obali. U cijelosti su očuvane tri bočne stranice i akroterij; kapiteli ciborija su iz VI. st. U drugoj pol. XI. st. crkva poprima tipične osobine protoromaničke bazilike: šest pari stupova dijeli prostor bazilike u tri broda a svetište je povišeno. Za to su stilsko razdoblje karakteristični i kapiteli s impostima, ukrašeni stiliziranim akantovim i palminim lišćem. Pročelje s dvostrukim nizom ležena i visokih slijepeh lukova u dvobojnu kamenu (crvena rapska breča i bijeli vapnenac), u čijem se središtu prvotno nalazio portal s istaknutim trokutastim zabatom i polukružnom lunetom oslonjen na stupove, stilski pripada zrejoj romaniци i povezuje se s posvetom pape Aleksandra III. god. 1177. Gornji dio pročelja je noviji (natpis u rozeti iz 1438). Na sjev. zidu u crkvi je ugrađen kameni reljef Krista na prijestolju, venecijansko-biz. rad iz XI. st. U svetištu se nalaze korske klupe iz 1445, stilski bliske klupama M. Moronzona u zadarskoj katedrali; drveni kip Sv. Kristofora pripisuje se

Petru de Riboldisu; polikromirana Pietà ima osobine srednjoeur. kasnogotičke umjetnosti. Sred. XV. st. A. Aleši radi u katedrali na ukrašavanju grobnice obitelji Scaffa; očuvane su nadgrobna ploča biskupa Ivana te ograde, sada pred bočnim apsidama. Petar Trogiranin isklesao je krstionicu

TLOCRT CRKVE SV. MARIJE VELIKE

